№ 106 Յունիսի 12 (24) 1881 Յունիսի 12 (24) № 106

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաբարբարացիք գիտեմ են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ մի տառապանք։—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Մեծ-Ղարաբլիսից։ Նամակ Օղեսայից։ Նամակ Սղնախից։ Ներքին լուրեր։—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Սերբիա։ Ֆրանսիա։ Անգլիա։ Գերմանիա։ Թիւրքիա։ Նամակ Գերմանիայից։ Արտաքին լուրեր։—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։—ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ՏԱՌԱՊԱՆՔ

—

Անգլիական լրագիրները հաղորդում են որ թիւրքաց Հայաստանը դարձեալ մի սարսափելի տառապանքին ենթարկվեցաւ։ Վանի կողմերի 34 գիւղեր քանդված են երկրաշարժով։

Կարծես ոչ թէ միայն մարդիկ ընդդէմ են Հայաստանին, բայց նոյն իսկ բնութիւնը թշնամի է այդ երկրին և նրա բնակիչներին։

Հրդեհ, սով, հիւանդութիւններ, վերջապէս երկրաշարժ,—ամեն բանին հետզհետէ ենթարկվում է Հայաստանը։

Անգլիական հիւպատոսը արդէն ուղևորվել է այն տեղը, որտեղ պատահել է երկրաշարժը, որպէս զի օգնութիւն հասցնի վնասվածներին և կարօտեալներին։

Երբ որ նորերումս Խիոս կղզու վրա երկրաշարժ պատահեց, աշխարհիս ամեն կողմերից օգնութիւն հասաւ կղզու վնասված բնակիչներին։

Հարկաւո՞ր է միթէ ասել, որ իւրաքանչիւր հայի պարտաւորութիւնն է այժմ օգնել Վանի նահանգի գիւղերի երկրաշարժից վնասվածներին։

Հաւատացած ենք որ այդ դժբաղդ անցքը նոյնքան արձագանք կը գտնի իւրաքանչիւր հայի սրտում, որքան արձագանք էր գտնում Հայաստանի սովը մի երկու տարի սրանից առաջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Յունիսի 6-ին

Անցեալ նամակովս ձեզ հաղորդած լուրը, թէ ռուսաց Հոգեգալուստի տօներին այստեղի ռուս արհեստաւորները մտադիր են յարձակվել հրէաների վրա և նրանց ջարդել,— բարեբաղդաբար չը հաստատվեց։ Բայց և այնպէս տեղական ադմինիստրացիան իր բոլոր պատրաստութիւնները վաղօրօք տեսել էր խառնակութիւնների առաջն առնելու համար։ Երկու օր շարունակ գինեվաճառներին արգելված էր բանալ իրանց կրպակները, որպէս զի ալկօհոլը, մարդկութեան այդ գլխաւոր անբաղդութիւններից մէկը, իր սարսափելի զօրութիւնով չը գրգռէ մի քանի տաք գլուխների գազանական կրքերը։ Հրէաները նոյնպէս երկու օր շարունակ իրանց խանութները չը բաց արին, մի քանիսը նրանցից մինչև անգամ թանգագին իրեղէնները խանութներից տեղափոխել էին իրանց տները։ У страха глаза велики, ասում է ռուսաց առածը. ես երբէք չեմ մոռանայ մի գեղեցիկ նոսթերի դառն արտասուքը, որ նա թափում էր սարսափելի երկիւղից։ Սակայն, ինչ և իցէ, շատ ուրախալի է որ ամենայն ինչ այժմ հանգիստ է։ Կարծում են թէ երբէք ռամիկները չեն էլ մտածել յարձակվել հրէաների վրա և այդ լուրը, իբր թէ, տարածել են մի քանի չարամիտներ հասարակութիւնը զրգռելու համար, որպէս զի իրանք պըղտոր ջրի մէջ ձուկ որսան։ Թէ որքան ճշմարիտ է այդ կարծիքը, չը գիտեմ, միայն ես մի օր առաջ այն օրից, երբ սպասվում էր հրէաների ջարդը, պատահմամբ լսեցի մի խումբ արհեստաւորների տաք խօսակցութիւնը, որոնցից մի քանիսը այնքան գրգռված էին, որ երդվում էին անչուշտ քաշել հրէաներին ականջներից, ինչպէս արտասանում էին իրանք, բայց միւսները աշխատում էին համոզել այդ տաք գլուխներին, թէ Կովկասում առհասարակ չարժէ անհանգըստացնել հրէաներին, որովհետև նրանց թիւը առաջին՝ շատ քիչ է այստեղ և երկրորդ՝ որ նրանց չէ կարելի համեմատել Ռուսաստանի հարաւային կողմերի հրէաների հետ հարստահարութեան կողմից։ Շատ ուրախալի է, որ գռեհիկ ամբոխի մէջ գտնվում են լրջամիտներ, որոնք իրանց խոհեմ համոզմունքով կարողանում են զսպել վայրենի կրքերը։ Ո՞վ գիտէ եթէ այդպիսիները չը լինէին, գուցէ հրէաների ջարդը անփախչելի լինէր։

Վաղը երեկոյեան քաղաքային այգում Բագուի «Մարդասիրական ընկերութեան» աշխատանքով կը լինի հասարակական զբօսանք յօգուտ այս տարվայ Բագուի Իէալական ուսումնարանում աւարտող չքաւոր հայ ուսանողների, որոնք փափագում են դիմել բարձր կրթութեան, բայց չունեն նիւթական միջոց։ Այս բարի գործի ինիցիատիվը պատկանում է տէր Թադէոս Բուդաղեանին։ Մեզ համար մեծ յանցանք կը լինէր չը յայտնել տէր հօրը մեր խորին շնորհակալութիւնը, որը յայտնի է Բագուի հասարակութեան մէջ ինչպէս նուիրված մի անձնաւորութիւն։ Արդարութիւնը պահանջում է խոստովանել, որ հ. Բուդաղեանի նման հոգևորականների թիւը շատ փոքր է հայերի մէջ։ Նոյնպէս այս անգամ շնորհակալութեան արժանի է «Մարդասիրական ընկերութեան» խորհուրդը, ինչպէս նաև Բագուի քաղաքագլուխ Դեսպոտ-Զինովիչ, որը նոյնպէս ուրախութեամբ առաջարկել էր իր օգնութիւնը։ Վաղը այս հանդէսի մասին ես կը գրեմ ձեզ, եթէ միայն ինձ աջողվի ներկայ գըտնվել այնտեղ։ Բայց այս անգամ դեռ նամակս չը վերջացրած, հարկաւոր եմ համարում դիմել Բագուի հասարակութեան մի համեստ առաջարկութիւնով։

Երբէք չենք սխալվի եթէ ասենք, թէ Կովկասի ոչ մի քաղաքի հայ հասարակութիւնը այնքան առատաձեռն չէ դէպի ամենայն մի բարեգործական նպատակ, որքան Բագուի հասարակութիւնը, որը մինչև անգամ մի քանի անգամ արժանացել է «Մշակի», այդ առհասարակ գովաբանելու համար ժլատ լրագրի գովասանութեան։ Թիֆլիս, որ տասնապատիկ թէ նիւթապէս և թէ մտաւորապէս հարուստ է Բագուից, կարող է օրինակ վերառնել վերջինից որ դեռ տասն և եօթ տարի սրանից առաջ հասկացել է թէ հարկաւոր է ունենալ մի «Մարդասիրական ընկերութիւն», իսկ ինքը, Թիֆլիսը, դեռ նոր է մտածում հիմնել «Բարեգործական ընկերութիւն» այն էլ հազար ու մի խոչնդոտներով։ Ուրեմն եթէ Բագուի հասարակութիւնը այդքան առատաձեռն է և թէ նրա տասն և եօթ տարի առաջ իմացածը դեռ նոր է մտնում Թիֆլիսի հասարակութեան գլուխը, արդեօք նրա համար հեշտ չէր լինի հիմնել մի ընկերութիւն ևս, որի նպատակը լինէր չքաւոր հայ ուսանողներին անմիջապէս օգնելը։ Թէ որքան օգտաւէտ կը լինէր մի այդպիսի ընկերութիւն, այդ ինքն ըստ ինքեան հասկանալի կը լինի, երբ մենք աչքի առաջ առնենք աղքատ ուսանողների սարսափելի վիճակը։ Որքան ընդունակ աշակերտներ են մընում առանց բարձր կրթութեան։ Նիւթական միջոցից զուրկ լինելու պատճառով, քանիսը նրանցից կորցնում են իրանց առողջութիւնը ապրելով խոնաւ ընակարաններում, կերակրվելով անանուշ կերակուրներով, և վերջ ի վերջոյ երիտասարդ հասակում գրկվում են կեանքից։ Ես խօսում եմ դեռ Կովկասում ուսում առնողների վրա, բայց կրկնապատկվում են այդ խեղճերի նեղութիւնները, երբ որ սրանք Ռուսաստան են գնում։ Ես կարծում եմ, որ հեշտ կարող է Բագուի հայ հասարակութիւնը հիմնել մի այդպիսի ընկերութիւն, որը կը բաղմապատկէ նրա փառքը և պատիւը։

Շիրվանզադէ

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՂԱՐԱԲԻԼԻՍԻՑ

—

Յունիսի 8-ին

Վարդանի գիւղի եկեղեցու աւետարանը և այլ մի քանի եկեղեցական զարդեր, ուխտաւորի վառած մոմի բոցից այրվել են։ Տեղական քահանան այս և այն կողմ ընկած նուէր է հաւաքում նորէն հարկաւոր եղած զարդերը գնելու համար։

Երևանում մի օրիորդի աշխատութեամբ հրատարակվող մեզ անյայտ գրքի համար, մեր գիւղում օրիորդին ծանօթ երկու պարոններ նրա խնդրանաց զիջանելով բաժանորդներ հաւաքեցին։ Ահա արդէն երկու տարի է, որ ես և ինձ հետ մի քանիսները անհամբերութեամբ սպասում ենք այդ երազական գրքի հրատարակման. թնչու արդեօք այդ պարոնները գոնէ լրագիրների միջոցով մեզ չեն միամտացնում։

Ալեքսանդրապօլի առաջնորդ գեր. Յուսիկ վարդապետը եկաւ Ղարաքիլիսայով անցաւ։ Ղարաքիլիսան, որ ունի երկսեռ դպրոցներ և որ գտնվում է նրա իրաւասութեան տակ, բոլորովին հետաքրքրելի չեղաւ նրան։ Ինչպէս պատմեցին, հայր սուրբը այնքան վառ է եղել, որ տղայոց դպրոցի լուսամուտների տակով անցնելու ժամանակ, աշակերտների երգեցողութիւնն անգամ նրա ուշքը չէ գրաւել։

Մեր անտառապետի անդութ վարվելու համար, ոչ միայն Ղարաքիլիսի հասարակութիւնը, այլ և Շիրակայ բոլոր ժողովուրդը, որ առաջ այստեղի անտառով էր կառավարվում, այժմ գնում են Լոռու անտառապետից հրաման առնում աւելի արժան տակայով և այնտեղից բերում չինութեանց հարկաւոր փայտերը։ Չը գիտենք ինչն է սոսին, որ այս վերջին թւականներում մեր անտառը այդպիսի հարստահարողներին է վիճակվում հսկելու։

Մի քանի օր առաջ ես անձամբ այցելեցի մեր գիւղին մօտ Եղուբլի գիւղի դպրոցը։ Դպրոցը բաղկացած է մի մութ և խոնաւ սենեակից, որի մէջ շարած են սեղանների փոխարէն մի քանի տախտակներ և նոցա վրա սփռած հասիրներ։ Վաթսուն բուբլիանոց ուսուցչի հետ բաղդ չունեցայ ծանօթանալ. միայն թէ ընկերներս հեռուից ցոյց տուին մի մարդուն, որ պարսկական քօչերը ոտներին և մի պատառոտած բրդեայ վերնազգեստ հագած մի քանի փափախաւորների հետ գնում էր դաշտը զբօսանելու։ Մառացայ ասել, որ իմ այցելութիւնս անժամանակ էր, որովհետև աշակերտները ճաշի էին գնացած։ Դպրոցը կիրակի օրերն էլ ծառայում է չինական դատարանին։ Բայց ինչ եմ ասում, միթէ ամօթ բան է, քանի որ իրենց աւագ եղբայրներ, զարաքիլիսեցիք ես դպրոցը ծառայեցնում են չինական դատարանին։

Եղուբլի գիւղի տանուտէր պ. Գ. Շողերեանցը բաւական արթուն է իր պաշտօնավարութեան մէջ։ Պարոնը իր ընտրված օրից մի քանի գործեր է կատարել։

***

ՆԱՄԱԿ ՕՂԷՍԱՅԻՑ

—

Մայիսի 1-ին

Սորա հետ միասին ուղարկում եմ ձեր խմբագրութեանը 200 բուբլի, որ հաւաքեցի յօգուտ Հայաստանի սովատանջների մեծ մասամբ Օդէսայի օտարական հայ վաճառականներից և խնդրում եմ հասցնել այդ գումարը ուր հարկն է։ Պ. Ազամիրզեանց 20 ր., Տ. Տէր-Սահակեանց 15 ր., Կ. Խիթարով 15 ր., Դ. Հոնանեանց 10 ր., Ա. Եղիազարեանց 5 ր., Մ. Թառաեանց 5 ր., Վ. Խուդավերդեանց 5 ր., Ն. Դովլաթեանց 5 ր., Յ. Միրզայեանց 5 ր., Վ. Թառաեանց 5 ր., Ս. Մարգարեանց 5 ր., Հ. Սաֆրազեանց 5 ր., Ս. Զոփուրով 5 ր., Բ. Շեխանց 5 ր., Պ. Կուզանով 5 ր., Ս. Ճոնով 5 ր., Գ. Փիրիմով 5 ր., Ս. Երիվանցով 5 ր., Ա. Մնացականով 5 ր., Յ. Դիոպիկ 5 ր., Յ. Ալէնիկեանց 5 ր., Մ. Մովսէսեանց 3 ր., Ա. Ասատուրեան 3 ր., Յ. Ազամեանց 3 ր., Մ. Ղարիբեանց 3 ր., Բ. Աշխարումեանց 3 ր., Գ. Ղանբարով 3 ր., Գ. Քիշլալով 3 ր., Մ. Շալամով 3 ր., М. Сучкинъ (ռուս) 3 ր., Шефтеръ и Коганъ (հրէայ) 3 ր., (ռուս) 3 ր., А. Мгебровъ (վրացի) 2 ր., Մ. Ծուրինով 2 ր., N. N. 2 ր., Մ. Ղազարով 1 ր., Ս. Օգինեանց 1 ր., Յ. Մարտիրոսեան 1 ր., Բ. Բոստանեանց 1 ր., Ս. Թուղեանց 1 ր., Բ. Յարութիւնեանց 1 ր., Մ. Ուրֆալով (օղեսացի) 1 ր., Խ. Եղիկիսեղեանց 1 ր., Տ. Զարաքեանց 1 ր., В. Пиреаловъ (վրացի) 1 ր., Х. Фельманъ (հրէայ) 1 ր., Л. Штерлинъ (հրէայ) 1 ր., М. Фишманъ (հրէայ) 1 ր., Ա. Աբրահամեանց 1 ր., Ա. Բաբայեանց 1 ր., Ոմն 1 ր.։

Գ. Ազամիրզեանց

ՆԱՄԱԿ ՍՂՆԱԽԻՑ

—

Յունիսի 3-ին

Վէլիս-ցիխէ գիւղը, որ Սղնախից 30 վերստաչափ հեռու է և ուր բաւականին հայեր ու վրացիք կան, մինչև այժմ չունի մի ուսումնարան։ Հայերը թէև սկսեցին չինել այն, բայց չնորհիւ երկու կապալառուների, չինութիւնը մնացել է ցայսօր անկատար, թէև պ. պ. կապալառուները կանխիկ են արդէն ստացել իրանց ստանալի փողը։ Մենք սրանից առաջ յիշեցինք, որ վելիսցիխեցի հանգուցեալ Սա. Տէր-Մովսիսեանը անցեալ տարի կտակել է նոյն ուսումնարանի կառուցման աւարտելու համար 300 ր., որ յանձնվել է Սղնախի գործակալ Ստեփաննոս ա. ք. Տէր-Ստեփաննոսեանցին, բայց չը նայելով այս հանգամանքին, վելիսցիխեցի ժողովուրդը այնքան անտարբեր է և սառն դէպի իրան օգուտը, որ ամենևին ուշադրութիւն չէ դարձնում այս գործին և մինչև ցայժմս էլ շինութիւնը մնացել է անկատար, այն ինչ իրանց մանուկներին յանձնել են նրանք նոյն տեղի վրացու քահանային և այս պատճառով զուրկ են թողել նրանց իրանց մայրական դպրութիւնից.... Ուղիղն ասել, շատ ցաւալի է տեսնել ժողովրդի այսքան բազմութիւնը բոլորովին զրկված իրանց մայրենի լեզուից և նրան ուսանելու միջոցներից։ Մթթէ միայն Թիֆլիսի վրա պէտք է լարած ունենալ ուշադրութիւնը և բոլորովին մոռացութեանը տալ նրանից հեռու բնակված ժողովրդին, որին աւելի է սպառնում վտանգը, միայն այն պատճառով որ Թիֆլիսի երիտասարդութիւնը թէ գրաւոր և թէ բանաւոր կերպով պահանջում է, որ իրանց մանուկների վրա ուշադրութիւն դարձնէր, իսկ այս վերջինս և սրա պէս շատ ուրիշները լուռ են մնացել և անտարբեր իրրանց օգուտների մասին, իրանց խորին տգիտութեան պատճառաւ... Մեր կարծիքով սրանց լռութիւնը բարձրագոչ աղաղակներից առաւել պէտք է ընդունել, որովհետև սա ընդունակ է մահաբեր տէգերից աւելի վտան-

գաւոր և անբուժելի վէրքեր և սպիներ գոյացնելու... Մենք ուշադրութիւն ենք պահանջում այս ցաւալի իրողութեան մասին այն պարոններից՝ որոնք յանձն են առել զեկավար և առաջնորդ լինելու այսպիսի անտէր և անօգնական ժողովրդի...

Իմանում ենք, որ նոյն տեղի վրացի իշխանները մի խնդիր են պատրաստել տէրութեանը ներկայացնելու, որի մէջ յիշել են թէ իբր իրանք հայոց եկեղեցու գաթումը արդէն կառուցել են ուսումնարան (որ ոչ թէ վրաց այլ հայոց կառուցված է, ուրեմն և սեպհականութիւն այս վերջիններիս. վրացիք սեպհական ուսումնարան չունեն կառուցված), և խնդրում են այժմ մի ուսուցիչ. և նրա վրա իրանք ստորագրելով, ստորագրել են տուել և նոյն տեղի հայերին, որ ամենևին չեն գիտացել այն խնդիրքի բովանդակութիւնը... Ահա այսպէս են ընթանում մեր ազգային գործերը, պ. խմբագիր, թէև ամեն մի անկիւնում պաշտօններով և իրաւունքներով մարդիկ ունենք։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք մի փոքրիկ, ութ երեսից բաղկացած բրօշիւր հայերէն լեզուով, որ տպված է Թիֆլիսում, Յ. Մարտիրոսեանցի տպարանում։ Բրօշիւրի վերնագիրն է. «Սուրբ Էջմիածնի զանգակը» և ստորագրված է Թորոս Ձիհանկիրեանց։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Հաստատ աղբիւրներից իմացանք, որ ալէքսանդրապոլցի երեք պատգամաւորներից որոնք եկած էին Էջմիածին Կաթողիկոսին ներկայանալու համար, նրանցից մի հողի միայն իրաւունք ստացաւ ներկայանալ վեհափառին, իսկ երեքին միասին ներկայանալը Մանկունին յարմար չը համարեց։ Կաթողիկոսին ներկայացողը, ասում են բժիշկ է եղել»

—

Լսում ենք որ Թիֆլիսի մեր հայ նշանաւոր բժշկներից մին կանչված է Էջմիածին, Կաթողիկոսի անյուսալի հիւանդութեան պատճառով։

—

Ցիշեցնում ենք Թիֆլիսի հայոց հասարակութեանը որ այսօր, ուրբաթ օր, պ. Ա. Թոխմախեան կրկնելու է իր դասախօսութիւնը Արծրունու թատրոնում։

—

ՍԱՐԱՏՕՎԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Սարատովի և Սամարայի նահանգներում շատ առատ հունձ է սպասվում։ Այստեղ շատ յաճախ կրկնվում են անձնասպանութիւններ։ Տեղական պօլիցիան խիստ հսկողութիւն է անում կարգ պահպանելու վրա, որպէս զի ուրիշ տեղ եղած հակահրէական շարժումներ այստեղ չը պատահեն։ Տեղիս զումայում հարց է յարուցված կոմս Լորիս-Մէլիքովին ցաւակցութիւն յայտնել նրա հրաժարականի մասին և առաջարկել նրան Սարատովի պատուաւոր քաղաքացու կոչումը»

—

Ղուբայից, պ. Յովհաննէս Տէր-Յակոբեանց խնդրում է մեզ յայտնել որ «Մշակի» 82 համարի մէջ տպված Ղուբայի նուիրատուների ցուցակի մէջ մտան հետևեալ սխալները. Խաչակ Կուզնեցովի և Յովհաննէս Տէր-Յակոբեանցի անունները տպված էին, բայց յիշված չէր թէ որքան գումար են նուիրել այդ պարոնները։ Այժմ յայտնում ենք որ առաջին պարոնը նուիրեց 1 ռուբլի, իսկ երկրորդը 3 ռուբլի։

—

Հարաւային Ռուսաստանի ռուս լրագիրները հաղորդում են որ Օդէսայում, Կիեվում և ուրիշ քաղաքներում հակահրէական անկարգութիւններից յետոյ կալանաւորվածներից շատերին պօլիցիան բ օ զ գ օ վ էր ծեծում ու արձակում։ Ասում են որ մինչև անգամ մի քանի կանայք ենթարկվեցան այդ պատժին։

—

Այժմ լսում ենք որ Թիֆլիսի օրիորդական ինստիտուտում և Ս. Նինայի իգական դպրոցում վանված փողը ոչ թէ 120,000 է, այլ հասնում է 150,000 ռուբլի գումարի։ Լսում ենք նոյնպէս, որ իշխան Սիդամօն Էրիստովի վրա, որ գանձապահ էր այդ երկու դպրոցներում, արդէն դատաստանական քննութիւն է նշանակված։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱ

—

Սերբիայի իշխան Միլան, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, այժմ ճանապարհորդում է Եւրոպայի մէջ, որպէս զի համոզի մի քանի պետութիւններին չընդդիմանալ սերբիական իշխանութիւնը թագաւորութիւն դարձնելու գործին։ Իշխան Միլան այցելեց Աւստրիայի, Գերմանիայի և Ռուսաստանի մայրաքաղաքները և ամեն տեղ նրան մեծ պատուով ընդունեցին։ Այժմ իշխանը Ս. Պետերբուրգի մէջ է։

Իշխան Միլանի ընդունելութեան մասին Բերլինի մէջ ստացված են հետևեալ տեղեկութիւնները։ Իշխան Միլանին երկաթուղու կայարանի մօտ Բերլինի մէջ ընդունեցին նահանգապետը և կայսրի տղիւատանները, որոնք առաջնորդեցին նրան պալատը։ Յունվի 2-ին իշխանին այցելեց կայսր Վիլհելմ և այդ այցելութիւնը բաւական երկար ժամանակ տևեց։ Միւս օրը պալատի մէջ ի պատիւ իշխան Միլանի մի ճաշկերոյթ կազմվեցաւ, որին ներկայ էին թագաժառանգը, կայսերական տան անդամները, բազմաթիւ գեներալներ և մինիստրներ։

Բէլգրադից հաղորդում են, որ իշխան Միլան կը վերադառնայ իր մայրաքաղաքը մինչև օգոստոսի 2, երբ լինում է սերբիական ժողովրդական ածը։ Լրագիրները հաղորդում են, որ նա նորից կը ճանապարհորդէ Եւրոպայի մէջ իր ամուսնի հետ, բայց առաջ իրան Սերբիայի թագաւոր կը յայտնի, եթէ կը ստանայ Աւստրիայի, Գերմանիայի և Ռուսաստանի համաձայնութիւնը։

Ռուսաց լրագիրները յայտնում են հետևեալ մտքերը Սերբիայի մասին։ Իշխան Միլան առիթ չունի կասկածել Ռուսաստանի համակրութիւնը և նրա դիպլոմատիական օգնութիւնը Սերբիան թագաւորութիւն յայտնելու գործի մէջ։ Աւստրօ-Ունգարիայի և Գերմանիայի համաձայնութենից յետոյ բոլոր դժուարութիւնները Սերբիան թագաւորութիւն յայտնելու համար հեռացրած են։ Սերբիայի կառավարութեան և ժողովրդի ցանկութիւնը՝ պահել իրանց ազգային անկախութիւնը թագաւորական բարձր տիտղոսով, շատ հասկանալի է, մանաւանդ որ այդ տիտղոսը համապատասխանում է սերբիական ժողովրդի դրութեանը և նրա պատմական ցանկալի գաղափարներին։ Սերբիական վաղեմի հզօր թագաւորութիւնը, որ դարեւոր արիւնահեղ պատերազմի օգնութեամբ նորից ձեռք է բերել իր կատարեալ անկախութիւնը չէ կարող Ռումինիայից ստոր մնալ, չէ կարող իշխանութիւն լինել, քանի որ Ռումինիան թագաւորութիւն է յայտնված։ Իշխան Միլանի կատարելապէս օրինաւոր ցանկութիւնը անկասկած բաւականութիւն կը ստանայ և Սերբիան կը բռնի իր տեղը Եւրոպայի սլաւեանական անկախ պետութիւնների շարքում։

Այդ գործը աւելի դրական նշանակութիւն ունի Աւստրօ-Ունգարիայի համար, որ տիրում է հին սերբիական մի քանի երկիրների վրա, որոնց ազգաբնակութիւնը չէ ծածկում իր համակրութիւնը դէպի իր նախկին հայրենիքը։ Բայց Աւստրիայի ազդեցութիւնը Սերբիայի մէջ այժմ գերակշռող է և նա մի քանի զիջումներով կամենում է այդ ազդեցութիւնը աւելի էլ սաստկացնել։ Սերբիան թագաւորութիւն դառնալուց յետոյ նրա յարաբերութիւնները Աւստրիայի հետ աւելի էլ բարեկամական կը լինեն։

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ֆրանսիական սենատը մերժեց պատգամաւորների ժողովից հաստատված Բարդուի ընտրողական օրինագիծը։ Գամբետտայի բազմաթիւ կուսակիցները չէին սպասում այդպիսի կատարեալ անաջողութեանը և կարծում էին, որ սենատը գուցէ կը փոփոխէ օրինագծի առանձին յօդուածները, բայց ամբողջապէս չի մերժի։ Հանրապետական լրագիրների յօդուածները չեն համապատասխանում այն սպառնալիքներին, որ նրանք անում էին սենատին, եթէ նա ընդդիմադրէր պատգամաւորների ժողովի վճռին։ „République Française“ լրագիրը խոստովանում է, որ Գամբետտա և նրա կուսակցութիւնը կատարելապէս յաղթված են։ Այդ լրագիրը կարծիք է յայտնում, որ այդ գործի անաջողութիւնը կարող է ապագայում նշանաւոր դժուարութիւններ պատճառել և որ ընտրողական նոր ձևի պաշտպան հանրապետական կուսակցութիւնը կը հասնի իր նպատակին, եթէ հարկաւոր լինի մինչև անգամ սենատին վնասել։ Պատգամաւորների ապագայ ընտրութիւնները կը վճռեն ոչ թէ միայն Բարդուի օրինագծի, այլ և սենատի վիճակը, որովհետև, եթէ պատգամաւորների նոր ժողովը թշնամաբար վերաբերվի սենատի միջոցին քուէարկութեանը, ուրեմն սենատը յաղթված կը լինի և կերևայ, որ ժողովուրդը պախարակում է նրա բռնած ընթացքը։ Իսկապէս դժուար չէ նկատել, որ „République Française“ լրագրի դատողութիւնները հակասում են վիճելի հարցի գործնական դրութեանը։ Սենատը նոյն իսկ այն պատճառով մերժեց պատգամաւորների ժողովի վճիռը, որպէս զի միջոց տայ ընտրողներին յայտնել իրանց կարծիքը ընտրողական ձևի մասին։ Գոնեա այդ պատճառաբանութիւնը դլխաւոր տեղ էր բռնում սենատի մասնաժողովի զեկուցման մէջ։ Ժողովուրդը կարող է հաւանութիւն տալ ընտրողական այս կամ այն ձևին, պատգամաւոր ընտրելով այս կամ այն ձևի ընտրութիւնների կուսակցին։ Բայց ինչպիսի ընտրութիւններ էլ պատահեն, ֆրանսիական սենատը այնուամենայնիւ կը մնայ։

Այդ հարցին աւելի մեծ նշանակութիւն են տալիս այն հանրապետականները, որոնք միշտ թշնամի են եղած սենատի հիմնելուն և որոնք այժմ կամենում են օգուտ քաղել Գամբետտայի կուսակցութեան տրամադրութենից սենատի դոյութեան մասին հին վէճը բարձրացնելու համար։ Արմատական կուսակցութեան „Rappel“ լրագիրը արդէն մի յօդուած է տպել „սենատի կոչուսաը“ վերնագրով, որի բովանդակութեան մասին կարելի է դատել վերնագրից։ Բայց Ֆրանսիական ժողովուրդը հարցրու թէ յանձն կառնի կասկածանքի ենթարկել ներկայումս գոյութիւն ունեցող որ և է հիմնարկութիւն և այնպիսի հարցեր բարձրացնել, որոնք կարող են կասկածելի դարձնել 1875 թուականի սահմանադրութեան գործադրութիւնը։ „Rappel“ լրագրի ցանկացած փորձերը կարող են շահաւէտ լինել հանրապետութեան թշնամի բօնապարտեաններին և կղերականների համար, որոնք մերժում են այն օրէնքների հեղինակութիւնը, որոնցով որոշվում է Ֆրանսիայի պետական այժմեան կազմակերպութիւնը։

—

ԱՆԳԼԻԱ

—

Կանանց կալուածական միութեան անդամ և հրապարակախօս օրիորդ Աննա Պարնել աւելի արմատական մտքեր է յայտնում գանազան ժողովների մէջ, քան թէ նրա եղբայրը և մի և նոյն ժամանակ, իբրև կին, օգուտ է քաղում պօլիցիայի ներողամտութենից։ Նորերումս օրիորդ Պարնել մի ճառ արտասանեց Ցուլի մէջ։ Նրան շրջապատել էր կանանց հասարակութիւնը, իսկ տղամարդիկ դուրսը այնքան էին հաւաքվել, որ անցնելու տեղ չը կար։ Ձիաւոր ժանդարմները ի զուր տեղ աշխատում էին հեռացնել տղամարդկերանցը։ Նրանց մտրակի հարուածներով դուրս արին։ Այնուհետև օրիորդ Պարնել իրան լսող կանանց հետ մտաւ եկեղեցու բակը, որտեղ շարունակվեցաւ նրանց ժողովը։ Հրապարակախօս օրիորդը գլխաւորապէս յարձակվում էր պօլիցիայի վրա, զգուշացնելով իրան լսող կանանցը պօլիցիայի շողոքորթող խարդախութենից։ Բացի այդ օրիորդը աւելացրեց, որ Ֆօրստեր գաղտնի հրահանգներով պատուիրել է պօլիցիային ձեռք բերել ազգասէրների հաւատարմութիւնը։

Այս ընդհանուր ատելութիւնը դէպի պօլիցիան մի նոր շրջան է կազմում իրլանդական անկարգութիւնների պատմութեան մէջ։ Դեռ նորերումս կալուածական միութիւնը հրամայում էր իր գործակալներին զանազանել դատաստանական վճիռները կատարողներին հասարակ պօլիցիականներից։ Առաջինները չարագործներ էին համարվում, երկրորդները նրանց ակամայ գործիքներ։ Իսկ այժմ բոլորն էլ միատեսակ ատելի են դարձել իրլանդացիների համար, այնպէս որ պօլիցիական գործակատարի հետ խօսելը վտանգաւոր է դարձել։ Զինուորները դեռ ևս պահպանել են իրանց հեղինակութիւնը ամբոխի մէջ, մինչդեռ պօլիցիականները կատարելապէս քարկոծվում են ժողովրդից։ Քանի որ զինուորներն էլ սկսել են մասնակցել ֆերմերներին արտաքսելու գործին, նրանք էլ կորցնում են իրանց հեղինակութիւնը։

Որովհետև լուր տարածվեցաւ, թէ Ցուլի մէջ կալանաւորված է մի յարգված ֆերմեր, այնտեղ մի քանի հազար մարդ հաւաքվեցաւ։ Ամբոխը կտրեց հեռագրական թելերը, փչացրեց ճանապարհները և կամուրջները։ Այդ կոմսութեան մէջ շատ զօրքեր ուղարկվեցան։ Մի քանի այլ կոմսութիւնների մէջ պատերազմական դրութիւն է յայտնված։

Իրլանդիայի նահանգներից մէկի մէջ նոյեմբերումս մի ազգաբարութիւն տարածվեցաւ, որից երևում է Իրլանդիայի այժմեան տրամադրութիւնը։ Այդ ազգաբարութիւնը սպառնում է մահով մի կենեդիին և նրա մէջ ի միջի այլոց ասված է. „Այդպիսի անպիտաններին պէտք է կոտորել, եթէ մինչև անգամ նրանց պաշտպանէին թագուհու բոլոր զօրքերը։ Մենք այլ ևս չենք համբերի կալուածատէրերի բռնաւորութիւնը, որոնց վերջին ժամը արդէն հասել է։ Կորչեն կալուածատէրերը։ Հողը պատկանում է իրլանդական ժողովրդին, որ նրան իր քրտինքով նրա համար չէ ջրում, որ այդ հողի պտուղներով ձրիակերները ապրեն։ Կորչեն բռնաւորները։“

—

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Գերմանական կիսապաշտօնական լրագիրները հերքում են այն լուրը, իբր թէ իշ-